

Eesti Pimekurtide Tugiliidu 10. tegevusaasta seminar
„Kommunikatsioon avab maailma”

24.04.2004

Tallinn

USA Hilton/Perkins programm

Mary Zatta kõne

24.04.2004

Mul on rõõm esineda täna teie ees Eesti Pimekurtide Tugiliidu 10. aastapäeva puhul.

See päev väärib tõepoolest tähistamist. See on päev, mil tuleb tähistada Eesti Pimekurtide Tugiliidu saavutusi. Tugiliit on olnud teerajaja pimekurtidele lastele mõeldud teenuste arendamisel Eestis.

Annan teile edasi tervitused ja õnnitlused Michael Collinsilt, Dennis Lollilt ja Barbara McLetchie'lt Hilton-Perkins programmist, samuti Perkinsi pimedate kooli juhatajalt Steven Rothsteinilt. Hilton-Perkinsi programm on Eesti Pimekurtide Tugiliiduga väljakujunenud partnerlusega ning selle partnerluse kaudu saavutatud tulemustega väga rahul.

Tugiliiduga koos töötades oleme sügavalt huvitunud kõigist programmidest, mis pakuvad pimekurtidele lastele haridusalaseid teenuseid.

Möödunud nädala jooksul oli Amy Collinsil ja minul võimalus teie maaga tutvuda; mina külastasin seda ka eelmisel aastal samal ajal. Oma külaskäigu jooksul oli meil võimalik näha osa sellest suurepärasest tööst, mis Eestis on pimekurtide laste heaks tehtud. Selles osas tuleb Eestile pühendumuse eest tunnustust avaldada.

Kvaliteetsete hariduskavade koostamine pimekurtide laste jaoks on keerukas. Sellel laste rühmal on ainulaadsed vajadused, mida ei ole võimalik rahuldada ilma paljude eri tasandite inimeste tõelise pühendumuseta.

Valitsuse tasandil on pühendumust vaja koolide rahastamiseks ning neile piisava ja sobiliku ruumi leidmiseks. Kooli juhtkonna tasandil on pühendumust vaja visiooni ja organisatsioonilise toe pakkumiseks, nii et õpetajad saaksid teha oma tööd. Õpetajatel on vaja pühendumust oma ametialaste teadmiste jagamiseks teiste õpetajate ja ka vanematega, et kõik pimekurtide lastega seotud inimesed saaksid neile pakkuda võimalusi oskuste arendamiseks ja võimete väljakujundamiseks.

On selge, et Eestis on palju inimesi, kes on pimekurtide laste haridusele pühendunud: Raissa Keskküla on Eesti Pimekurtide Tugiliidu tegevjuhina olulisemaid pimekurtidele osutatavate teenuste propageerijaid. Samuti seisab pimekurtide õiguste eest Tugiliidu asutajaliige ja pimekurdi noormehe ema Margarita Rägapart. Ja loomulikult Olga Ilgina, kelle pühendumus Tallinna ja kogu Eesti pimekurtidele lastele väärib erilist tunnustust.

Lisaks sellele on teisigi, kes väärivad eraldi mainimist, Tallinna Linnupesa Lasteaia juhataja Karin Saar, Porkuni Kooli direktor Avo Hein j.t.

Kõigi nende inimeste pühendumus on mõjutanud paljude pimekurtide laste elu. Kõigi nende inimeste pühendumusest on saanud alguse Eestis pimekurtidele lastele osutatavate haridusalaste teenuste laiendamise ja parandamise kava.

Suund on selge – nüüd valmistatakse teed ette. Selle tee edukaks jätkamiseks on vajalik tagada kvaliteetsed teenused pimekurtidele lastele.

Need hõlmavad:

- tuvastamine ja varane sekkumine
- sobilik hindamine ja diagnoosimine
- perede kui võrdsete partnerite kaasamine
- kommunikatsiooniõpetuse tähtsustamine
- erialane areng
- kogukonna tegevuses osalemine
- sobilik hariduskeskkond, mis võimaldab ressursside ja materjalide kasutamist

Tuvastamine ja varane sekkumine

Ilmselt on esimeseks sammuks kogu Eestis elavate pimekurtide laste tuvastamise süsteemi väljakujundamine. Selleks on juba palju tehtud, kuid vaja on teha veelgi enam, et tagada teenuste osutamine kõigile lastele. Lisaks laste tuvastamise vajadusele on kriitilise tähtsusega ka see, et pimekurtidele lastele hakatakse teenuseid osutama võimalikult varakult, kuna siis on nende õppimispotentsiaal maksimaalne. Uuringud on tõestanud, kuivõrd oluline varane sekkumine laste arengu jaoks on. Selle olulise eesmärgi saavutamiseks tuleb jätkuvalt arendada meditsiinitöötajate ning sotsiaal- ja haridusteenuste osutajate vahelist koostööd.

Sobilik hindamine ja diagnoosimine

Lisaks tuvastamise ja varase sekkumise vajadusele on vajadus ka sobiliku hindamise ning diagnoosimise järele. On ilmselge, et sobiliku hariduskava koostamiseks on vaja koguda teavet lapse võimete kohta. Selle tulemuse saavutamise võtmeks on sobilik hindamine. Et selleni jõuda, tuleb arendada asjatundlikkust pimekurtide laste hindamise osas.

Perede kui võrdsete partnerite kaasamine

Perekond on iga lapse arengus kesksel kohal. Pered tuleb meeskondlikku protsessi kaasata. Peame tunnustama perede asjatundlikkust ja teadvustama seda, et nemad tunnevad oma lapsi kõige paremini. Lisaks sellele on tähtis ka peredele pimekurtide laste õpetamise strateegiatega pakkumine. Koostööd perega tuleb arendada lapse vajadusi silmas pidades.

Kommunikatsiooniõpetuse tähtsustamine

Järgmine oluline valdkond, millest ma räägin, on kommunikatsioon. Nagu me hästi teame, on kommunikatsioon valdkond, millele pimekurtus avaldab ülisuurt mõju. Nägemis- ja kuulmismeele kaudu saadava teabe puudumisel ei pruugi pimekurdina sündinud lapsed teada, et on olemas formaalne kommunikatsioon. Nad ei pruugi teada, et neil on võimalik ümbritsevat keskkonda kommunikatsiooni kaudu mõjutada. Sageli ei panda nende kommunikatsioonikatseid tähele või mõistetakse neid valesti, sest teised ei

mõista, et nad püüavad suhelda. Kommunikatsioonioskuste puudumise tõttu võib neil olla raske väljendada oma tundeid ja soove. Pimekurdi lapse haridusalaste vajaduste täitmist kavandades tuleb mõista, kui vajalik on kommunikatsiooni arengule keskendumine. Samuti tuleb mõista seda, et pimekurdi lapsega saab kasutada mitmeid mooduseid või süsteeme, sõltuvalt lapse kuulmis-, nägemis- või kognitiivse puude tasemest. Lapse kommunikatsioonioskused avaldavad mõju kogu tema ülejäänud õppimisele. See valdkond peab olema esmatähtis.

Erialane areng

Pimekurtidele lastele kvaliteetsete haridusalaste teenuste osutamise seisukohast on tähtis ka õpetajate ja õpetaja abide erialane areng. Dr Barbara McLetchie, kes on samuti Hilton-Perkinsi programmi konsultant ja kes on töötanud paljudega teist siin Eestis, juhtis mitu aastat Boston College'i õpetajakoolituse programmi. Õpetajate ametialase arenguga seotud tegevusi kavandades soovitab ta meil kaaluda järgmisi valdkondi: õpetajad kui hindajad ja tõlkijad, õpetajad kui kommunikatsioonipartnerid ja kommunikatsiooni hõlbustajad, õpetajad kui kommunikatsioonisüsteemide kujundajad, õpetajad kui orienteerumis- ja liikumisvõimaluste pakkujad ning õpetajad kui laste õiguste eest seisjad ja isikud, kelle poole perekond saab pöörduda.

Pimekurtide laste õpetajad peavad õppima olema pimekurdi lapse võimete hindajad. Samuti peavad nad toimima hindamiseks vajaliku teabe tõlkijana, mis hõlmab lapse vajadustele vastavate õpetamisstrateegiade kujundamist hindamise käigus saadud teabe põhjal.

Pimekurtide laste õpetajatel peavad olema vajalikud oskused, et olla kommunikatsioonipartneriks oma õpilastele, nad peavad seda õpetama ka teistele, nii professionaalidele kui ka lapse kaaslastele. Kommunikatsiooni hõlmavate suhete tähtsust rõhutab Robert Smithdas (1976), täiskasvanud pimekurt, kes kaotas nägemise ja kuulmise viieaastasena:

„Pimekurtus tekitab tõsiseid kommunikatsiooniprobleeme, mis põhjustavad eraldatust ning tekitavad rõhuva üksindus- ja ängistustunde. Kommunikatsioon on pimekurtidele ühenduslülilik keskkonna ja suhetega, mis suudavad pakkuda neile kinnitust, et ühiskond aktsepteerib neid.”

Pimekurtide laste õpetajad peavad olema individuaalsete, iga lapse ainulaadsetele vajadustele vastavate kommunikatsioonisüsteemide kujundajad ja rakendajad. Dr Barbara McLetchie tuletab meile meelde, et „pimekurtidega seotud nõudmiste tõttu peab õpetaja lähenemine olema paindlik ning tal peavad olema laiaulatuslikud teadmised augmentatiivsest kommunikatsioonist, alates kehaliigutuste, vokaliseerimise, esemete, piltide, žestide, märkide, sõrmen damise, sõnade kirjutamise või punkt kirja kasutamisest ja lõpetades elektrooniliste abivahenitega.”

Lisaks sellele pakub õpetaja pimekurdile õpilasele võimalusi tõhusaks ja mõtestatud liikumiseks mitmetes eri keskkondades. Õpetajal peab olema ettevalmistus

orienteerumise ja liikumise põhikontseptsioonide osas ning ta peab suutma luua võimalusi iseseisva liikumisega seotud oskuste arenguks.

Kvaliteetsete haridusalaste ja ühiskondlike teenuste pideva osutamise osas on õpetaja pimekurtide õpilaste ja nende perede õiguste eest seisja ning isik, kelle poole nad saavad pöörduda. Õpetajad peavad olema valmis selleks, et pered nende käest nõu küsivad. Õpetajad peavad olema paindlikud, tundlikud ja vastutulelikud ka siis, kui perede perspektiivid ja väärtused erinevad nende omadest. Õpetajad peavad tegema peredega koostööd, et pimekurt laps oleks kaasatud nii pere- kui ka ühiskondlikku ellu. Õpetajad saavad perede õiguste eest seista, aidates peresid tulema toime oma lapse kasvatamisel, et pimekurdid lapsed saaksid jääda oma perede juurde elama.

Kogukonna tegevuses osalemine

Pimekurtidel lastel peab olema võimalusi osaleda kogukonna tegevuses. Regulaarsed mõtestatud kogemused aitavad lastel neid ümbritseva maailmaga kontakteeruda ja annavad neile võimaluse osaleda vastastikusel mõjutamisel kogukonda kuuluvate inimestega, mis on ülimalt tähtis kestvate suhete loomisel. Sõprussuhete loomine on lihtsam, kui see hõlmab eakaaslast koolist, klubidest ja mujalt lapse kogukonnast. Pimekurdile lapsele nii vaatleja kui ka osalejana kogukonna tegevuses osalemise võimaluste andmine on ülimalt tähtis ka selle poolest, et see aitab lapsel oma oskusi reaalses olukorras harjutada.

Sobilik hariduskeskkond, mis võimaldab ressursside ja materjalide kasutamist

Sobiliku hariduskeskkonna loomine, kus pimekurtidel lastel oleks võimalik rahuldada oma ainulaadseid vajadusi ja rakendada oma võimeid, nõuab hariduskavade isikupärastamist. Selle eesmärgi saavutamiseks on vaja meeskonnatööd ja koostööd. Iga lapse puhul tuleb individuaalselt paika panna haridusalased prioriteedid ja eesmärgid. Õppimise soodustamiseks on tähtis selgelt mõista, kuidas laps kõige paremini õpib. Tunniplaan peab vastama lapse võimetele ja eale. Sobilik õppekeskkond tuleb valida ka oskuste üldistamise soodustamiseks. Õppimisel peab saama kasutada sobilikke materjale, tagamaks lapsele ja õpetajale vajalike vahendite olemasolu ülesannete sooritamiseks.

Kõik need komponendid moodustavad pimekurtidele lastele kvaliteetsete haridusalaste teenuste osutamise aluse. Kuigi vajadused on suured, on Eesti teinud Pimekurtide Tugiliidu abiga suuri samme selle eesmärgi saavutamise suunas. Eesisev töö on selge. Pühendumus on ilmne. Pimekurtidele lastele osutatavate kvaliteetsete teenuste poole pühendumus peab jätkuma. Eesti Pimekurtide Tugiliit on loonud Eestis visiooni. Jätkugu meie pühendumus saavutada seda, mis on vaimus ette nähtud. Tähistagem möödunud kümnet aastat, sidudes end samas selle visiooniga järgmise kümne aasta jaoks.

Käesoleva aasta 30. märtsil pidas Eesti peaminister Juhan Parts meie riigi pealinnas Washington D.C-s *The Heritage Foundation*is kõne. Tema kõne oli üles ehitatud USA–Eesti suhete ümber. Lõppsõnas ütles ta järgmist: „Olen veendunud, et ühised väärtused on piisav põhjus Ameerika Ühendriikide ja Eesti vahelise koostöö säilitamiseks ja edasiseks arendamiseks.”

Täna võib väita täpselt sama. Meie ühised väärtused ja uskumused on piisav põhjus partnerluse jätkamiseks. Jääme ootama, et saaksime koos teiega uuesti tehtut tähistada – kümne aasta pärast!